

ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ БІБЛІОТЕКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОТРЕБ ОСВІТИ І НАУКИ

Нестримний розвиток сучасних інформаційних можливостей, зміни у сфері освіти, науки, медицини вимагають від бібліотек постійного удосконалення та оновлення форм і методів забезпечення загальнодоступності, якості, оперативності і повноти інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів. Тож роль бібліотеки як посередника між інформаційним середовищем та його користувачами все більше зростає.

Незважаючи на сучасні засоби телекомунікації, традиційне інформаційне забезпечення студентів та науковців бібліотеки ВНМУ друкованими виданнями не втрачає своєї актуальності. За останній період спостерігається зростання звернень студентів до підручників у друкованій формі. До того ж кількість студентів значно збільшилася у зв'язку з їх переведенням до вишів із східних регіонів країни та Криму.

Проте намітилася тенденція до зменшення державного фінансування на придбання літератури та підвищення вартості видань. У зв'язку з економічною нестабільністю в державі ряд бібліотек не отримали періодики протягом першого півріччя 2014 року, оскільки казначейство не перерахувало кошти. Крім того, дещо припинилися надходження із Центрального методичного кабінету МОЗ України. Користуються попитом видання, підготовлені кафедрами університету, які до бібліотек також почали надходити в меншій кількості. На комплектування фонду негативно впливають тендерні процедури, які, на жаль, знову відновилися. Тому ряд необхідних видань бібліотека не могла закупити.

Складна ситуація у забезпеченні навчального процесу виданнями англійською мовою. Підручники з деяких предметів не видаються у видавництвах взагалі. Серед студентів-іноземців найбільша втрата

підручників, які, найчастіше, уже неможливо замінити ідентичними, так як наклад уже закінчився і у продажу вони відсутні.

Бібліотека постійно працює над **створенням та поширенням електронних ресурсів віддаленого доступу власної генерації**. Важливою складовою таких ресурсів є **електронний каталог**, розміщений на сайті бібліотеки. На сьогодні він налічує близько 400 тис. записів книг, авторефератів, дисертацій та журнальних статей у 6 БД.

Електронний каталог бібліотеки дозволяє **пошук по статтях періодичних видань з глибиною 16 років**. Бібліографічні записи доповнюються **змістом журналів і книг та повнотекстовими документами**.

До електронних ресурсів віддаленого доступу власної генерації відноситься **сайт бібліотеки**. Він користується попитом серед користувачів (щорічні звернення складають понад 60 000). На власному сайті бібліотека представляє різні **електронні ресурси віддаленого доступу**.

Зокрема, кілька років поспіль подається з періодичним оновленням **«Онлайнграфічний покажчик сайтів»**, де подано близько 200 посилань на повнотекстові українські та російські медичні журнали.

З 2014 року ВНМУ ім. М.І. Пирогова завдяки Національній науковій медичній бібліотеці став партнером **проекту Асоціації «Інформаційно-Консорціум»**. Завдяки цьому науковці та студенти університету отримали можливість безоплатного онлайн-доступу на сайті бібліотеки до повнотекстових сайтів медичних журналів “New England Journal of Medicine” (до кінця 2014 р.), “Pediatric Neurology Briefs” (до кінця 2015 р.). Паралельно з цим надавався тестовий доступ до міжнародних електронних ресурсів, зокрема 750 журналів видавництва SAGE. Доступ здійснювався через діапазон IP-адрес університету. Інформація про онлайн-доступ оперативно виставлялася на головній сторінці веб-сайту бібліотеки. Оперативністю і зручністю відмічається **доступ у бібліотеці ВНМУ до БД Вінницької обласної наукової медичної бібліотеки**.

Постійно проводиться щомісячне електронне інформування кафедр університету про нові надходженнями з медицини, хімії та біології до фондів **Національної наукової бібліотеки України ім. В. І. Вернадського**. Також для детальнішого ознайомлення із запропонованими виданнями науковці мали можливість отримати скановані копії титульного аркушу, анотації та змісту.

Продовжувалося інформування викладачів та науковців університету за допомогою інформаційно-бібліографічного бюлетеня **“Бібліокур’єр”**. Всі номери по мірі виходу були представлені на веб-сайті бібліотеки і розповсюджені в електронною поштою по всіх кафедрах університету. Кожен випуск бюлетеня надавав інформацію про нові надходження, презентував окремі наукові видання, повідомляв про запроваджені послуги та можливості для читачів університету отримати необхідну інформацію.

На замовлення наукового відділу університету 2-й рік поспіль готується **«Перелік українських та іноземних періодичних видань з медицини, які входять до міжнародних науко-метричних баз даних»**. Даний Перелік був розміщений на сайті бібліотеки та розісланий друкований варіант по всіх кафедрах.

Інформаційне середовище бібліотеки складає видавнича діяльність бібліотеки. **Фонд біобібліографічних видань** поповнив бібліографічний нарис **«Степан Руданський – лікар-гуманіст»**, приурочений 180-й річниці від дня народження видатного поета й лікаря, уродженця Вінниччини. Бібліотека долучилася до видавничої роботи ННМБ України. Завдяки спільній співпраці побачила світ книга **«І я знов живий світ оглядую...»** (до 180-річчя від дня народження С. В. Руданського). Рівно 100 років відділяє С. Руданського від народження його правнучатого племінника – Олексія Боржковського. Наша бібліотека і ННМБ довгий час підтримують із ним тісні дружні зв'язки. Олексій Васильович, як і його дід, також лікар, до того ж у 1959 р. закінчив наш університет, на той час Вінницький державний медичний інститут, зберігає і примножує матеріали про С. Руданського. Тож

до його 80-річного ювілею спільно з ННМБУ видано біобібліографічний нарис **«Лікар Олексій Боржковський – нащадок славетного роду»**. У 2014 році виповнилося 160 років від дня народження В. К. Високовича – видатного патологоанатома, бактеріолога та епідеміолога, професора Харківського та Київського університетів, нашого земляка. Спільно з ННМБУ до цієї дати було підготовлено **видання «Життя, присвячене людям»**. Видання **«Лікар М.В. Оводов, міський голова Вінниці»** розширив знання і студентів, і викладачів у галузі медичного краєзнавства.

Щороку поповнюється традиційна бібліотечна **серія бібліографічних видань «Вчені нашого університету»**, присвячена не тільки професорам-ювілярам (Пухлику Б.М., Мазорчуку Б.М., Годлевському А.І.), але й кафедрам-ювілярам. До речі, ювіляри Б. Ф. Мазорчук та О.В. Боржковський добре знайомі, оскільки разом навчалися у нашому університеті.

Користувалися популярністю, особливо серед викладацького складу університету, календарі знаменних і пам'ятних дат. Цьогоріч також було видано черговий випуск **«Вінниччина медична: знаменні й пам'ятні дати. 2015»**. Спільно з ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва проводилася робота з підготовки **«Календаря знаменних і пам'ятних дат Вінниччини»**, а з ННМБУ – календаря знаменних і пам'ятних дат **«Імена в медицині у відгомоні часу»** (надавалася інформація про видатних медиків краю, науковців ВНМУ ім. М.І. Пирогова та визначні події в житті університету).

Продовжувалася **пошукова робота**, розпочата спільно з науковцем, лікарем Відділення епідеміології та превентивних новоутворень Центру онкології – Інституту ім. Марії Склодовської-Кюрі у Варшаві (Польща) **Кшиштофом Круліковські** про життя і діяльність першої жінки-радіолога у відродженій Польщі після 1918 року Вікторії-Марії Веркентін, уродженки села Корделівка Калинівського р-ну на Вінниччині.

До Року Т.Г. Шевченка було приурочене дослідження родоводу поета, матеріали якого склали **фотоальбом «Великий рід Великої Людини»**.

Загалом **пошуковий напрямок широкий і охоплював такі теми:**

- «Ректори ВНМУ ім. М.І. Пирогова»;
- «Почесні професори ВНМУ ім. М.І.Пирогова»;
- «Наукові праці ВНМУ ім. М.І. Пирогова»;
- «Життя і діяльність видатних медиків Вінниччини»;
- «Література про вчених університету та про університет»;
- «Випускники ВНМУ – слава і гордість рідного краю»;
- «Медики-краяни, що здобули славу за межами України»;
- «Творці великої Перемоги»;
- «Прозові та поетичні твори викладачів і студентів».

Всій науковій роботі передувала об'ємна пошукова та дослідницька робота краєзнавчого характеру проводилася у **співпраці** з обласним, міським та університетським архівами, бібліотеками міста і України, обласним відділенням пошуково-видавничого агентства «Книга пам'яті України», міською організацією ветеранів Великої Вітчизняної війни та ін. Уже зібрано більше 200 біографій, 100 фотоматеріалів різноманітної тематики. Неабиякий інтерес представляють матеріали про воєнний період діяльності інституту, студентський рух 1941–1942 рр. у Вінниці.

Великий інтерес серед студентів і працівників університету викликали **збірки віршів** студентки-випускниці Гюлане Мусаєвої «Вічність – загадка» та керівника творчого об'єднання Лізановської Л.Ф. «Троянди від сина». Ініціатором та видавцем збірок була наша бібліотека.

Бібліографія малих форм надавала суттєву допомогу студентам при написанні оглядів, рефератів, контрольних і курсових робіт, заохочувала до більш поглибленого вивчення теми. До їх уваги були запропоновані рекомендаційні списки літератури з такої тематики: «Аюрведа – медицина минулого і майбутнього», «Метаболічний синдром: причини і наслідки», «Депресія та депресивні розлади: сучасний стан проблеми». Серед знавців історії викликало інтерес видання «Забуті книги відомих науковців», серед любителів художньої літератури – 2-й випуск рек. списку літератури «Світ медицини в художньому слові».

Основними напрямками краєзнавчої роботи було також забезпечення інформаційних потреб користувачів з допомогою довідково-бібліографічного апарату, зокрема **створена БД із супровідними повнотекстовими матеріалами.**

Бібліотека використовує всі традиційні і новітні форми розкриття фонду. В цьому напрямку **співпрацює з кафедрами, деканатами** університету. Активно ведеться виставкова робота. Зокрема, цикли заходів в рамках відзначення Європейського тижня місцевої демократії, Міжнародного дня прав людини, Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства» додатково супроводжували презентації, які демонструвалися у вестибюлі університету. Користувачі проявляють значний інтерес до електронних виставок, які демонструються на сайті бібліотеки.

Використовувалася сучасна форма інформування у **booktrailer-форматі.** Результатами такої роботи були буктрейлери по твору Дж. Оруелла «1984», «Симфонія життя» по книзі професора нашого університету Денесюка В. І. «Етапи життя людини», відеоролик про нашу бібліотеку «Знайомтеся, наукова бібліотека ВНМУ ім. М.І. Пирогова» до Всеукраїнського дня бібліотек.

Не відпускаємо без подарунків на пам'ять наших працівників. Колишній директору з 52-річним стажем Л.В. Маєвській подарували 30-хвилинний **відеофільм «По волнам моєї пам'яті».**

Нині, зважаючи на міжнародні зв'язки нашої держави, інтернаціоналізацію всіх аспектів життя, знання іноземних мов є необхідним в різних сферах діяльності людини. Чимала кількість студентів виявляє бажання вивчати мову однієї з європейських країн – наших сусідок. Тому ось уже 5-й рік при бібліотеці активно працює **гурток польської мови**, заняття якого передбачають вивчення мови від усного мовлення до читання і письма, а також розвиток моральних та естетичних якостей, виховання свідомого громадянина України, який поважає традиції своєї нації, а також толерантно ставиться до інших народів. У відділі літератури іноземними

мовами облаштований **куточок «Відкрий Польщу для себе»**, який постійно оновлюється. Студенти-гуртківці активно долучалися до заходів, які проводило **товариство «Світлиця польська»**, зокрема брали участь у літературно-музичних вечорах, присвячених творчості польських поетів, пов'язаних з Україною, відвідували культурні пам'ятки Вінниччини.

Цілеспрямований інформативний характер забезпечують **культурно-просвітницькі заходи**, організовані бібліотекою. Варто згадати про **Свято української писемності і мови «Як парость виноградної лози, плекайте мову»**, яке проходило у стінах університету. Ініціаторами виступили бібліотека та кафедра українознавства нашого університету. Захід перетворився у справжнє свято: звучали вірші, лунали пісні про Україну, українську мову. Студенти першого курсу підготували газети-плакати до тематики свята. Учасників і глядачів свята, як і належить за українським звичаєм, зустрічали та пригощали коропаєм, який власноруч спекла завідувач сектору культурно-просвітницької роботи, керівник творчого об'єднання Лізановська Л. Ф. Тож гості ще й ласували смачним шматком запашного виробу, відчувши домашнє тепло і гостинність українців. Відеоролик про святкування Дня української писемності і мови розміщено в мережі Інтернет.

Нікого не залишив байдужим поетичний **вечір «Я долю вибрала сама»** до 85-річчя з дня народження Ліни Костенко.

Великої уваги заслуговував **літературно-мистецький вечір** по книзі, підготовленій спільно з ННМБ і б-кою ВНМУ **«І я знов живий світ оглядую...»** до 180-річчя від дня народження поета-гумориста. Присутнім було цікаво поспілкуватися з гостями – членами Вінницького куреня гумористів імені Степана Руданського. Гості читали власні поезії, багато цікавого про лікаря й поета розповів В. Рабенчук, автор відомого документального кінофільму про життя й творчість С. Руданського **«Смерті першої не пригадую»** («Укртелефільм», 1993). Лауреати Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського Л.М. Куций та В.С.

Рабенчук подарували бібліотеці книги. У відповідь студенти-медики продемонстрували власне декламування творів поета-гумориста Руданського.

Велику аудиторію студентства зібрав **вечір «Вогненне слово Кобзаря»**. Всесвітньовідомий «Заповіт» вітчизняні студенти виконали різними мовами: англійською, польською, білоруською, російською, азербайджанською, болгарською, французькою, арабською та мовою есперанто. На наше запрошення взяти участь у читаннях із задоволенням відгукнулися іноземні студенти і навіть самі проявляли ініціативу. Надовго запам'ятається виступ студента з Ізраїлю, який надзвичайно емоційно та артистично прочитав вірш «Садок вишневий коло хати». Під час проведення вечора демонструвалася виставка 8-річної майстрині, доньки співробітниці університету, яку вона теж присвятила ювілею Т.Г. Шевченка. Шевченківські читання на обласному рівні проходили в on-line режимі. Бібліотека взяла активну участь у цій формі роботи, залучивши молодь нашого університету, в тому числі іноземців. Відеоролик «Шевченківських читань» представлений в соцмережах.

Вечір «Українські вечорниці» допоміг студентам долучитися до українських народних звичаїв і обрядів і відтворені українські звичаї не залишили нікого байдужим.

Загалом викладачі активно долучалися до проведення спільних масових заходів із студентами та бібліотекою

Для формування всебічно розвинутої особистості, підвищення культурного рівня молоді організований **клуб «Що? Де? Коли?»**, який другий рік поспіль активно працював та брав участь у різних інтелектуальних змаганнях і займав призові місця. І цього року на Відкритому Кубку міста з інтелектуальних ігор на приз міського голови серед студентських команд члени Клубу вибороли III місце, а у Всеукраїнському фестивалі інтелектуальних ігор до Дня української писемності та мови – II місце.

Інформаційний напрямок роботи в новому аспекті набула **методична діяльність**. Учасники молодіжного проекту «Сучасний бібліотекар – 2»,

організований програмою «Бібліоміст», діляться набутими знаннями серед своїх колег. Зокрема, проводяться групові та індивідуальні майстер-класи для працівників бібліотек методичного об'єднання м. Вінниці.

На загал громадськості представляємо не тільки бібліотеку, але й університет. Зокрема, для бібліотечної спільноти міста організуємо **зустрічі з нашими науковцями**, відеоматеріали яких представляємо в соц. мережах. Нещодавно відбулася **зустріч із Б. Ф. Мазорчуком**.

Бібліотека активно займалася популяризацією бібліотеки в **соціальних мережах Вконтакті, Фейсбук, You Tube і на сайті**, де розміщувалася інформація про події бібліотеки, висвітлювалися масові заходи, організовані нашими працівниками і студентством та новинки книжкового фонду. Також студентам розсилалися нагадування про їх заборгованість, і, як виявилось, ця система в деякій мірі дієва і дає позитивні результати. Особлива увага приділялася відрахованим студентам та студентам, які перебували в академічній відпустці.

Зручність та комфортність у доступі до інформації забезпечують автоматизовані процеси. Це втричі скорочений час на масову видачу навчальних видань для студентів, віддалений доступ до власних електронних формулярів, та перегляд заборгованої літератури.

Розширення функціональності навчальних закладів вимагає від бібліотек відповідних змін з урахуванням якості інформаційного забезпечення навчального, наукового процесів та інтелектуального і творчого розвитку молоді.